

ÜLESTÕUSMISAJA NELJAS PÜHAPÄEV AD 2023

Jh 17:11–17 (Js 54:7–10; 1Pt 1:3–9 või 2Kr 4:16–18)

11 Ja mina ei ole enam maailmas, kuid nemad on maailmas, ning mina tulen Sinu juurde. Püha Isa, hoia neid oma nimes, mille Sina andsid mulle, et nad oleksid üks nii nagu meie!

12 Kui ma olin koos nendega, siis ma hoidsin neid Sinu nimes, mille Sina andsid mulle, ja varjasin neid ning ükski ei hukkunud neist peale hukatuse poja, et Kiri läheks täide.

13 Nüüd aga tulen ma Sinu juurde ja räägin just seda maailmas, et minu rõõm oleks täielikult neis enestes.

14 Mina olen andnud neile Sinu sõna ning maailm on vihanud neid, sest nemad ei ole maailmast, nii nagu minagi ei ole maailmast.

15 Ma ei palu, et Sa võtaksid nad ära maailmast, vaid et Sa hoiaksid neid kurja eest.

16 Nemad ei ole maailmast, nii nagu minagi ei ole maailmast.

17 Pühitse neid tões: Sinu sõna on tõde!

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngriks, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku¹, tükk aega pärast kolme esimest evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid

¹ Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.² Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud³, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

Vähemalt analoogiana tuletab Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklite missaks.⁴ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiwa ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja. Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja

² Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

³ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Õhtusöömaaja kirjeldust.

⁴ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Õhtusöömaaga.

kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklikke missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Maailmas – ἐν τῷ κόσμῳ – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekantult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust. Johannese kirjades on sellel sõnal enamasti negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

Tulen – ἔρχομαι – originaalis kasutatud oleviku ajavorm tähistab praegu toimuvat ja jätkuvat tegevust, mida võiks tõlkida ka: «olen tulemas» või «olen teel».

Püha – ἅγιε – sõna ἅγιος tähendab «püha», «auväärne», «aukartustäratav» ning tähistab ka jumalateenistuslikuks otstarbeks eristatut (nii inimesi, esemeid kui kohti).

Hoia – τηρήσον – sõna τηρέω tähendab «hoolega hoidma», «tähelepanelikult kuulama/kuuletuma», «talletama», ka «[millestki kinni] pidama». Kuna originaalis kasutatud aoristi ajavorm tähistab tegevuse lõplikkust, võiks parafrasides tõlkida ka: «luba neil olla hoitud» või «tee, et nad oleksid hoitud».

Oma nimes, mille Sina andsid mulle – ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι – mõnes käsikirjas on siin (nagu ja järgmises salmis): ἐν τῷ ὀνόματί σου οὗς δέδωκάς μοι – «oma nimes neid, kelle oled andnud mulle».⁵

Oleksid – ᾧσιν – võiks tõlkida ka: «võiksid olla». Originaalis on tegemist oleviku ajavormiga, s.t Jeesus ei palu mitte, et jüngrid «saaksid üheks», vaid et nad võiksid jätkuvalt olla üks.

Kui ma olin koos nendega, siis ma hoidsin neid – ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐτήρουν αὐτούς – õigem oleks tõlkida: «Seni, kuni ma olin nendega, hoidsin mina neid».

Varjasin – ἐφύλαξα – sõna φυλάσσω tähendab «varjama», «kaitsma», «[millegi eest] hoidma», ka «[millegi eest] hoolitsema».

⁵ 1739. aasta Piiblis: «hoia neid omma nimme sees, kedda sa mulle olled annud».

Hukkunud – ἀπόλετο – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama». ⁶ Originaalis kasutatakse siin meediumi tegumoodi, mida võiks tõlkida kui «ennast hukka saatma», «hukka minema».

Hukatuse poeg – ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας – sõna ἀπώλεια – «hukatus», «häving» – tuleneb verbist ἀπόλλυμι (vt ülalolevat märkust). ⁷

Läheks täide – πληρωθῆ – võiks tõlkida ka: «võiks täituda». Sõna πληρόω tähendab «täitma», «täide saatma», «täide viima», «täituma», «täide minema».

Tulen – ἔρχομαι – vt ülalolevat keelelist märkust.

Et minu rõõm oleks täielikult neis enestes – ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς – õigem oleks tõlkida: «et minu rõõm oleks täielikuks/ täiuslikuks saanuna neis enestes». ⁸

On vihanud – ἐμίσησεν – sõna μισέω tähendab «vihkama», «põlgama», «jälestama», ka «ükskõikne/hoolimatu olema».

Ma ei palu – οὐκ ἐρωτῶ – sõna ἐρωτάω tähendab «küsimä», ka «[millekski] ärgitama», isegi «peale käima».

Kurja eest – ἐκ τοῦ πονηροῦ – «kurjast». Sõna πονηρός tähendab «kuri», «halb», «rikutud», «täis häda/ vaeva/viletsust». ⁹

Pühitse – ἀγιάσον – sõna ἀγιάζω – «pühitsema» – tähistab eeskätt millegi/kellegi Jumalale või jumalateenistuslikuks otstarbeks eraldamist, samuti puhastamist. Originaalis kasutatakse siin lõplikule tegevusele viitavat aoristi ajavormi, mida võiks tõlkida ka: «tee nad pühaks».

Tões – ἐν τῇ ἀληθείᾳ – sõna ἀλήθεια – «tõde» – koosneb eitavast eesliitest α ja verbist λανθάνω – «varjul olema», «peidetud/tundmatu olema». ¹⁰

⁶ 1968. aasta piiblitõlkes: «kadunud».

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «kadumise poeg».

⁸ 1968. aasta piiblitõlkes: «et minu rõõm neil oleks täieline neis enestes».

⁹ 1968. aasta piiblitõlkes: «tageda eest». Olenevalt sellest, kas siin on tegemist meessoo või kesksoo genitiiviga (mõlemad on τοῦ πονηροῦ), saame rääkida kas isikulisest kurjast (kuradist) või ebaisikulisest kurjusest ja kurjadest tegudest või olukordadest.

¹⁰ See tähendab, et tõde on kreeka keeles ja meeles miski, mis on ilmselge, vastuvaidlematult äratuntav.

Sisuline analüüs¹¹

Jeesuse nn ülempreesterlik palve, mis seisab Johannese evangeeliumi 17. peatükis, järgneb lahkumiskõnele, mille lõpul Jeesus kinnitab oma jüngritele, et kuigi neid ootavad ees samasugused ahistused, nagu saavad osaks Talle endale, ei pea nad kartma, kuna Tema on maailma ära võitnud (Jh 16:33).

Ülempreesterlik palve algab sõnadega: «Isa, tund on tulnud, kirgasta oma Poega, et ka Poeg kirgastaks Sind, nagu Sina oled Talle andnud meelevalla kõigi olendite üle, et Ta annaks igavese elu igäühele, keda Sina Talle oled andnud.» (Jh 17:1j)

Sõna $\delta\acute{o}\xi\acute{\alpha}\zeta\omega$ – «kirgastama» –, mida Jeesus kasutab selles palves viis korda (ning Johannese evangeeliumis kokku kaheksateist korda), nagu ka sõna $\delta\acute{o}\xi\alpha$ – «kirkus» –, mida Johannese evangeeliumis on tarvitatud üheksateist korda, on üsna keeruline adekvaatselt tõlkida. See ei tähista mitte niivõrd kirkust kui sära või hiilgust (auhiilgust), vaid pigem tunnustust ja tunnustatavust. Vastavalt kontekstile on sõna $\delta\acute{o}\xi\alpha$ tõlgitud eesti keelde ka kui «tunnustus», «au», «austus», ning ehk võib selle tähendust kõige paremini, ilma seda sõna ennast kasutamata, väljendada Jeesuse lausega: «Minu roog on see, et ma teen Selle tahtmist, kes mu on läkitanud, ja lõpetan Tema töö.» (Jh 4:34)

Jeesus «kirgastab» oma Isa seeläbi, et teeb Tema tahtmist – Isa tahtmine on, et Tema Poeg annaks igavese elu neile, kelle Isa on Talle andnud. Isa omakorda «kirgastab» Poega sellega, et võtab Tema-poolse «kirgastamise» vastu, aktsepteerib Jeesuse andumust ja ohvrit ning tunnustab Teda seeläbi, et hoiab neid, kes on Ta vastu võtnud ja kes on Temas Isa poolt vastu võetud, kurja eest ning pühitseb neid tões.

Ülempreesterliku palve võib jagada kolmeks. Selle esimeses osas (Jh 17:1–8) palub Jeesus iseenda eest – või õigemini selle pärast, et Tema töö, mida Ta on nüüd lõpetamas, saavutaks oma eesmärgi seeläbi, et Tema lunastatud võiksid tunda nii Teda kui Isa ning pärida igavese elu. Jeesuse sõnul seisneb Tema ja Isa tundmine äratundmises, Ta on tõepoolest pärit Isa, s.t Jumala juurest, kes Ta on läkitanud.

Palve teises osas (Jh 17:9–19) palub Jeesus oma jüngrite eest, et Isa neid oma nimes hoiaks, pühitseks ja neid kurja eest varjaks, rõhutades, et nagu Isa läkitas Tema, nii läkitab Tema oma jüngrid maailma, et – siin algab palve kolmas osa, milles Jeesus palub maailma pärast (Jh 17:20–26) – ka maailm usuks, et Isa on Ta oma armastuses läkitanud.

Nagu öeldud, teab Jeesus, et Tema töö on siin maailmas lõpule jõudmas ning Ta on juba minemas [tagasi] Isa juurde. Seepärast Ta palub, et Isa hoiaks Tema jüngrid oma nimes,

¹¹ Järgnevalt on osaliselt kasutatud Ülestõusmisaja VII pühapäeva kolmanda lugemisaasta tekstikäsitlust (Jh 17:18–23).

mille Ta on andnud Jeesusele, oma Pojale (Jh 17:11).¹² Nimi tähistab Pühakirjas enamasti nime kandja olemust, samuti ligiolu ja väge. Teatavas mõttes võib öelda, et nimi ja nime kandja on üks. Jumala ja Tema nime puhul tähendab see, et Jumala nimi tähistab Tema tegelikkust¹³ ning et Jeesus, Jumala inimeseks saanud Poeg, on selle tegelikkuse kehastus, sest «sest Temas elab kogu jumalik täius ihulikult» (Kl 2:9).

Kui nüüd Jeesuse töö siin maailmas on tehtud ja Ta «ei ole enam maailmas» (Jh 17:11), siis selleks, et maailm võiks Tema töö viljast osa saada, peavad Tema jüngrid jääma edasi maailma. Nad on maailmas ja ühtlasi on nad «Jumala nimes», s.t nüüd on juba nende kutsumuseks samamoodi üks olles, nagu Isa ja Poeg on üks, ilmutada maailmale Jumala tegelikkust ja ligiolu.¹⁴

Seni, kuni Jeesus oli oma jüngritega, hoidis Ta neid ise, varjates neid, nii et «ükski ei hukkunud neist peale hukatuse poja, et Kiri läheks täide» (Jh 17:12). On oluline tähele panna, et originaalis ei kasutata siin mitte passiivset, vaid meediumi tegumoodi, nii et «hukatuse poja» hukkumine oli küll Pühakirjas ette kuulutatud, ent mitte ette määratud, vaid tema enda valikute tulemus.¹⁵ Hukatuse pojaks nimetab Jeesus Juudast, kellele oli antud täpselt samasugune võimalus nagu ülejäänud jüngritelegi Jeesust nähes näha Isa (vrd Jh 14:9), s.t tunda ära Jeesuses kehastuv Jumala täius.

Jeesus on teel Isa juurde ja teab, et Tema lahkumine täidab Ta jüngrid esmalt kurbusega ning maailma rõõmuga – ent Ta teab ka, et nii maailma rõõm kui jüngrite kurbus saavad olema üürikesed: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, teie nutate ja kaeblete, aga maailm on rõõmus. Teid kurvastatakse, kuid teie kurbus muutub rõõmuks. Nüüd on teilgi muretsemist, aga kui ma näen teid jälle, on teie süda rõõmus ja keegi ei võta teie rõõmu teilt ära.» (Jh 16:20.22)

¹² Käsikirjades leiduvatest erinevustest tulenevaid tõlkevõimalusi vt vastavast keelelisest märkusest.

¹³ אֲנִי הָיָה אֲשֶׁר אֶהְיֶה – «Ma olen see, kes ma Olen!» (2Ms 3.14)

¹⁴ 2. sajandist pärinevas Kirjas Diognetosele võrreldakse maailma ja kristlasi keha ja hingega: «See, mis on kehas hing, seda on maailmas kristlased. Üle keha kõigi liikmete on külvatud hing, ja kristlased üle maailma linnade. Elab ju hing kehas, aga ta ei ole (pärit) kehast; ja kristlased elavad maailmas, aga nad ei ole (pärit) maailmast. Nähtamatu hing on suletud nähtavasse kehasse; ja kristlased teatakse küll olevat maailmas, aga nende jumalaaustus jääb nähtamatuks. Liha vihkab hinge ja võitleb (talle) mitte kuidagi ülekohut tegevaga, sellepärast et (see) takistab teenimast lõbusid; maailmgi vihkab kristlasi, (talle) mitte kuidagi ülekohut tegevaid, sellepärast et nad lõbudele vastu panevad. Hing armastab (teda) vihkavat liha ja liikmeid; ka kristlased armastavad vihkajaid. Hing on suletud küll kehasse, hoiab aga keha koos; kristlasigi küll hoitakse otsekui maailma vangis, nemad aga hoiavad maailma koos. Surematu hing elab surelikus telgis; ka kristlased elavad kaduvas, taevas kadumatust oodates. Toitude ja jookide poolest kahju kannatades hing õilistub; ka kristlased, (surmaga) karistatuna, iga päev üha rohkenevad.» (Apostlikud isad. Tallinn 2002. Lk 186)

¹⁵ Kuigi miski ei sünni Jumala teadmata ega viimselt ka lahus Tema tahtest, ei võrdu jumalik ettehooldus ja etteteadmine ettemääratusega, kuna Jumal näeb kõigi tulevikusündmuste (*futuribilia*) hulgas ette ka nn võimalikkusi (*possibilia*), mis vastavalt inimeste vabale valikule kas teostuvad või ei teostu.

Kui Jeesus palub, et Isa laseks sellel rõõmul saada jüngrite sees täiuslikuks, siis peab Ta ilmselt silmas taolist vaikset rõõmu, mis võrsub usaldusest, usukindlusest ja julgusest, rajanedes teadmisel ja äratundmisel, et maailm, isegi kui see on täis ahistusi ja tagakiusu, on juba ära võidetud (vrd Jh 16:33). On täiesti loomulik, et maailm armastab enda omi, ent kuna Jeesuse jüngrid ei kuulu maailma omade hulka, siis maailm vihkab neid samamoodi, nagu ta on enne neid vihanud Jeesust (Jh 15:18j; 17:14).

Konkreetse põhjusena, miks maailm Jeesuse jüngreid vihkab, nimetab Jeesus seda, et Ta on andnud omadele Isa sõna. Ilmselt peab Jeesus siin silmas sama, mida ütleb apostel Paulus Kirjas heebrealastele: «Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõök ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja. Ja ükski loodu ei ole tema ees nähtamatu, vaid kõik on alasti ja paljastatud tema silma ees – Tema ees, kellele meil tuleb aru anda.» (Hb 4:12j) Kellele see ikka meeldib, kui Jumala sõna paljastava peeglina tema silme ette tõstetakse, kusjuures siin ei ole midagi uut ega enneolematut: «Olge rõõmsad ja hõisake, sest teie palk on suur taevas! Just samamoodi on taga kiusatud ka prohveteid enne teid.» (Mt 5:12)

Jeesus ei paku oma jüngritele meeldivat osa ega siledat teed, vaid vastupidi: «Kitsas on värav ja ahtake on tee, mis viib ellu, ja pisut on neid, kes selle leiavad.» (Mt 7:14)¹⁶ Seepärast rõhutab Jeesus, et Ta ei palu, et Isa Tema omad maailmast ära võtaks, vaid et Ta hoiaks neid kurjast (Jh 17:15). Originaalteksti võib siin mõista kahel teineteist täiendaval viisil: Jeesus palub, et Isa hoiaks Tema jüngreid nii isikulise kurja, s.t kuradi eest, kui ka selle kurja eest, mida kurat teeb, sh maailma kaudu, kes Jeesust ja Tema jüngreid vihkab. Küllap siia võib lisada ka apostel Pauluse manitsuse: «Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!» (Rm 12:21), s.t palvesoovi, et Jeesuse jüngrid oleksid hoitud ka neis endis maad võtva ning nende südant ja elu rikkuda võiva kurjuse eest.¹⁷

Kuna Jeesuse jüngrid ei ole maailmast, nagu Tema isegi pole maailmast, ei ole nad mitte maailma teenistuses ega pea lähtuma maailma soovidest ja tõekspidamistest, vaid üksnes Jumala tahtest ja tõest. Paludes, et Isa pühitseks Tema jüngreid tões, palub Jeesus, et Tema jüngrid oleksid eraldatud tõe teenistusse. Nad peavad andma maailma ees tunnistust tõe, et kinkida maailmale võimalus õppida tundma Jeesust ja Tema Isa ning saada osa jumalikust päästest.

¹⁶ Võiksime ka öelda, et Jeesus ei paku oma jüngritele «suure vooluga» kaasa kulgemist, vaid vastuvoolu ujumist, nagu on alati teinud see osa Jumala rahvast, kes on oma Issandale truuks jäänud, ka siis, kui selleks on tulnud olla *Athanasius contra mundum*.

¹⁷ Vrd ka Jk 3:14–18: «Kui teie südames on aga kibedat kadedust ja riiakust, siis ärge hoobelge ega valetage tõe vastu! See pole ülalt tulev tarkus, vaid maine, hingelik, deemonlik. Sest kus on kadedust ja riiakust, seal on kärsitust ja igasuguseid halbu tegusid. Aga ülalt pärinev tarkus on esmalt puhas, siis rahumeelne, leebe, kuulekas, tulvil halastust ja häid vilju, erapooletu, teeskluseta. Rahutegijaile külvatakse rahu õiguse vilja.»

Ülim tõde on Jeesus ise: «Mina olen tee ja tõde ja elu. Ükski ei saa minna Isa juurde muidu kui minu kaudu.» (Jh 14:6) Kes usub Jeesusesse ja jääb Tema sõnasse, see tunneb ära tõe ja tõde teeb ta vabaks (vrd Jh 8:31j). Kuna tõde on olemasoleva tunnetamine sellena, mis see on, ja Jumal on olemine ise, tähendab tõe otsimine alati ka Jumala otsimist ning tõe tunnetamine saab täiuslikuks üksnes Jumala tunnetamises.

Nii kreeka γινώσκω kui heebrea יָדַע, tähistavad lisaks abstraktsele, intellektuaalsele tundmisele, teadmisele või tunnetamisele ka sellest, mida või keda tuntakse või tunnetatakse, osa saamist või sellega lausa üheks saamist (nagu näiteks siis, kui mees «saab tundma» naist, saades temaga füüsiliselt üheks). Täpselt selles vaimus ütleb Jeesus ülempreesterliku palve alguses: «Aga igavene elu on see, et nad tunneksid Sind, ainsat tõelist Jumalat, ja Jeesust Kristust, kelle Sina oled andnud.» (Jh 17:3) Kui Ta nüüd veidi hiljem palub, et Isa pühitseks Tema jüngreid tões, siis on see palve nii nende endi üheks saamise pärast Jumalaga kui ka «nende eest, kes nende sõna läbi hakkavad» Temasse uskuma (Jh 17:20), s.t viimselt kogu maailma eest, et «ükski...ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu» (Jh 3:16).

Jutluseks

Ülestõusmisaja neljas pühapäev kannab ladinakeelset nime *Jubilate* – «Hõisake». Nime aluseks on pühapäeva missa vanakiriklik algussalm Ps 66:1–2: «Hõisake Jumalale, kõik ilmamaa, halleluuja. Ülistage mängides Tema nime au, halleluuja. Andke Temale au ja kiitust, halleluuja, halleluuja, halleluuja.»

Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 16:16–22) on Jeesuse julgustavad hüvastijätusõnad jüngritele õhtul enne oma kannatamist ja surma. Jeesus annab jüngritele töotuse: «Veel pisut aega, ja te ei näe mind enam, ja taas pisut aega, ja te näete mind jälle.» EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse seda Evangeeliumi esimesel lugemisaastal.

Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 54:7–10) on Jumala troostisõnad Iisraeli rahvale, milles Ta kinnitab, et kuigi Ta on oma rahva üürikeseks ajaks maha jätnud, kogub Ta teda peagi suure halastusega. Jumala viha on üürrike, Tema heldus aga igavene: «Minu heldus ei liigu su juurest ja minu rahuseadus ei kõigu, ütleb Issand, su halastaja.»

Epistlik on teisel lugemisaastal kas apostel Peetruse ülistussõnad Jumala poolt meile kingitud ülestõusmise ja igavese elu lootuse eest ühes julgustusega jumalikku päästet oodates kõigis katsumustes ja kiusatustes vastu pidada (1Pt 1:3–9) või apostel Pauluse kinnitus, et «kuigi meie väline inimene kulub, uueneb seesmine inimene ometi päev-päevalt» ning et «see praeguse hetke kerge ahistus saavutab meile määratult suure igavese au» (2Kr 4:16–18).

Ka Evangeeliumis tuleb esile kontrast Jeesuse jüngrite praeguse olukorra ja lootuse vahel, milles nad elavad: praegu on nad maailmas, mis neid vihkab, ent kord loodavad nad olla koos Jeesusega Isa juures Tema kirkuses. Siiski on Evangeeliumi keskseks sõnumiks muu, nimelt Jeesuse jüngrite kutsumus jätkata oma Issanda tööd, olles pühitsetud tõe teenistusse ja andes sellest maailmale tunnistust, et ka need, kes on maailmas, saaksid võimaluse õppida tundma tõe ja saada osa jumalikust päästest.

Jeesus usaldab jüngrid palves Isa kätte, et Isa neid varjaks ja kurja eest hoiaks, nagu seni oli Tema ise seda teinud. On täiesti kindel, et Isa kuuleb oma Poja palvet – aga see ei tähenda, et kõik oleks ette määratud. Nagu «hukatuse poeg», nii peavad ka kõik ülejäänud jüngrid tegema päevast päeva valikuid, et mitte lasta kurjal endast võitu saada ega nõnda oma hinge hukka saata. Jumala tahtmine on, et mitte keegi ei hukkuks, vaid et kõik, kes Temasse usuvad, võiksid pärida igavese elu.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Õhtul enne kannatusi ja surma, pärast söömaega, võttis Jeesus aega palveks. Ta usaldas Isa kätte nii iseennast ja oma töö kui ka oma jüngrid ja isegi maailma, hoolimata sellest, et viimane nii Teda kui Tema jüngreid vihkas. Jeesuse palve sisu ühtib Tema missiooniga: «Jumal ei ole ju läkitanud oma Poega maailma, et Ta kohut mõistaks maailma üle, vaid et maailm Tema läbi päästetaks.» (Jh 3:17) Kõik, mida Jeesus tegi ja mida Ta nüüd palus, oli selle suure eesmärgi teenistuses.
2. Jeesus palub, et Isa varjaks ja kaitseks Tema jüngreid, hoiaks neid kurjast – nii kuradi meelevaldast kui kõikvõimalikust kurjusest, mis võib neid rünnata kas väljast või nende endi seest. On ilma igasuguse kahtluseta selge, et Jumal kuuleb oma Poja palvet ning hoiab oma hea ja armulise tahte kohaselt omasid, ent seejuures ei tohi unustada, et Ta ootab meie igatühe vaba andumust ja armastust. Sellele, keda Jeesus nimetab «hukatuse pojaks», oli antud täpselt samasugune võimetus tõe tundma õppida ja ennast Jumala armastuse hoolde usaldada, nagu kõigile teistele jüngritele, ent ometi ta hukkus, saades sellisena meile kõigile hoiatavaks eeskujuks. Jeesuse palve meie eest on kindel, Tema armastuses meie vastu pole põhjust kahelda, nüüd on meie kord öelda Temale, kes on Jumala jah-sõna meile (vrd 2Kr 1:20), omapoolse armastuse ja andumusega «jah» ja «aamen».
3. Jeesus palub, et Isa pühitseks Tema jüngreid tões. Ühelt poolt tähendab see palvet, et Jumal avaldaks Jeesuse jüngritele tõe täiuse ning aitaks neil seda ära tunda ja mõista. Teisalt aga tähendab see jüngrite pühendamist või eraldamist tõe teenistusse – selleks, et kuulutada maailmale Jumala tõe ja armastust, nii et need, kes praegu veel Jeesust ja Tema omasid vihkavad, võiksid samuti Temasse uskuma ja Teda armastama hakata ning nõnda oma hinged päästa.